

Anglicko-slovenský glosár termínov dane z príjmov pre daňovníkov v Spojenom kráľovstve

Juliana Fecušová,
Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove,
julianafecusova@gmail.com

Kľúčové slová: glosár, terminológia, daňovník, daň z príjmu, sociálne poistenie, nezdaniteľná suma, dôchodok

Key words: glossary, terminology, taxpayer, income tax, National insurance, allowance, pension

1. Úvod

Vstupom Slovenska do Európskej únie sa nám vytvoril priestor na cestovanie, poznávanie nových kultúr, študovanie a príležitosť pracovať v zahraničí. Tým, že sme sa stali členom Európskej únie, ponorili sme sa do celoeurópskeho priestoru a zároveň aj do sveta poznačeného globalizáciou. Stali sme sa prístupnými pre mnohých zahraničných investorov a podnikateľov, máme možnosť pracovať alebo podnikat' v zahraničí. Vzrástla potreba odborne komunikovať na medzinárodnej úrovni, čo si vyžaduje schopnosť vedieť sa zorientovať v právnej a odbornej legislatíve, a tým aj nevyhnutnosť mať k dispozícii preklady právnych textov. Otvorené hranice nám umožňujú nadväzovať nové obchodné kontakty a upevňovať doterajšie. V dôsledku zintenzívňovania obchodných vzťahov význam odborného prekladu vzrástol.

Keďže príležitosti pracovať v zahraničí sú oveľa pestrejšie, viacerí Slováci pracujú vo Veľkej Británii. V súvislosti s vytvorením pracovno-právnych vzťahov zamestnancom vznikajú viaceré výhody zo zamestnania, ako zdravotné poistenie, materský príspevok, prídavky na deti a iné sociálne dávky, ktoré sú predmetom dane vo Veľkej Británii.

Po návrate domov na Slovensko si potrebujú vybaviť doklady súvisiace so sociálnym zabezpečením, ako podpora v nezamestnanosti, prídavky na deti, odvody poistenia starobného, nemocenského, zdravotného, invalidného a poistenia v nezamestnanosti. Niekedy je nutný preklad záväzných dokumentov, zmlúv a zúčtovania dane z príjmov.

Pri preklade ekonomických textov je potrebné pochopiť daňový systém, postupy účtovania a zákony v oblasti podnikania v oboch krajinách. Pre správne pochopenie prekladu je dôležité oboznámiť sa napr. s tým, aké sú postupy pri zakladaní firmy, registrácii, platení daní, odvodov, zúčtovaní daní, registrácii platiteľa dane z pridanej hodnoty atď.

Keďže v slovenskom a anglickom systéme existujú odlišné inštitúcie a anglický daňový systém nie je totožný so slovenským, stretávame sa tu s terminologickými rozdielmi, ktoré spôsobujú prekladateľom nemalé problémy. Z tohto dôvodu sa v predkladanej štúdiu zaoberáme prekladom terminológie a jeho postupmi v oblasti daní z príjmov v UK, ktorých podmienky sú stanovené Her Majesty's Revenue and Customs inštitúciou. Uvádžeme približne 150 preložených slovných spojení v oblasti daňovej problematiky, ktoré môžu byť nápomocné pri vyrovnávaní dane v UK.

2. Postupy pri preklade termínov

Ako uvádza K. Gibová (2010), pomocou Schreiberovho modelu, ktorý je homogénny a vysoko komplexný, je možné opísať väčšinu prekladateľských postupov. Tieto prekladateľské postupy sa definujú ako typy riešení pre prekladateľské problémy. Pri preklade

termínov sa zameriame na transpozície, expanzie, redukcie a kalky. Domnievame sa, že práve týmito postupmi vytvoríme komplexný obraz o prekladateľských postupoch.

2. 1 Druhy transpozície

T. Hrehovčík definuje transpozíciu ako zámenu štruktúry výpovede pri zachovaní východiskovej informácie. Syntakticko-syntagmatické štruktúry nesú rovnaký význam, ale nekorešpondujú po formálnej stránke. „Pri transpozícii dochádza k zmenám slovného druhu, slovosledu alebo aj poradia viet v súvetí“ (Hrehovčík, 2006, s. 41). Z tohto hľadiska rozlišujeme dva základné druhy transpozície, a to slovnodruhovou (*word-class transposition*) a vetnočlenskú (*sentence-member transposition*) (Tomášek, 1998). Transpozície sa používajú predovšetkým vtedy, keď pravidlá o tvorbe slov alebo vetnej skladbe v cieľovom jazyku (CJ) nedovoľujú použiť rovnaké slovnodruhové alebo vetnočlenské kategórie ako vo východiskovom jazyku (VJ). Ďalším prípadom uplatnenia transpozície je, keď pravidlá CJ síce použité tých istých slovnodruhových, resp. vetnočlenských kategórií dovoľujú, ale prekladateľ potrebuje tieto kategórie zmeniť.

Podľa J. C. Catforda (1965) – *class shifts*, t. j. slovnodruhový posun, a posun jednotiek, *unit shifts*, t. j. formálna transpozícia, sa dá dobre využiť pri preklade termínov, samozrejme, viacslovných, kde možno niektoré slovnodruhové kategórie meniť, ako aj pri preklade neterminologických súčastí právneho jazyka. Napr. slovenský termín *podnikanie* sa prekladá do anglického jazyka *entrepreneurial activity*, čiže slovnodruhovou transpozíciou, kde sa z podstatného mena vo východiskovom jazyku stáva v cieľovom jazyku prídavné meno, v angličtine rozšírené o podstatné meno *activity*.

V teórii prekladu môžeme v rámci slovnodruhovej transpozície rozlišovať ešte medzi transpozíciou zriedňujúcou, pri ktorej dochádza k rozširovaniu počtu slov, lexikálnych jednotiek, ako napr. pri: *prevádzkareň – business premises*, a transpozíciou zhusťujúcou, čiže zmenšovaním počtu slov, napr.: *obchodné záväzkové vzťahy – commercial obligations*.

Iný príklad slovnodruhovej transpozície je, keď sa podstatné meno v cieľovom jazyku zmení na prídavné meno, sloveso atď., ako napr. pri: *obchodné meno – business name*, kde sa prídavné meno zmenilo na podstatné meno.

2. 2 Nominálne frázy

Značný výskyt nominálnych fráz je typickým znakom odborných textov. Pri preklade slovných spojení v anglických textoch sme sa stretli s posunom premodifikácie nominálnych fráz do slovenskej postmodifikácie nominálnych fráz. Napr. *company share option plans – programy spoločenských podielových opcií; employee share schemes – systém výhodného nákupu akcií pre zamestnancov; guardian’s allowance – príspevok na opatrovníka; housing benefit – príspevok na bývanie; living accommodation – užívanie ubytovania*, kde postmodifikácia nominálnych fráz v slovenskom jazyku je vyjadrená pomocou pádov a predložiek.

Podľa M. Bázlika a P. Ambrusa (2008) substantívne výrazy v právnom jazyku nie vždy rozlišujú číslo rovnako ako v bežných textoch. Napríklad v pluráli nájdeme v angličtine *maintenance loans – pôžička na živobytie; cash advances – záloha v hotovosti; National Lottery wins – výhra v národnej lotérii; company cars – firemné auto; childcare vouchers – poukaz na starostlivosť o deti; lump-sum bereavement payments – príspevok vo forme jednorazovej sumy za stratu blízkej osoby*, ktorých ekvivalenty v slovenskom jazyku sú v singulári.

2. 3 Ekvivalencia v preklade

Rozdiely pocítujeme aj pri výbere termínov z obidvoch systémov. Napríklad pri preklade výrazu *income tax* použijeme zaužívaný termín *daň z príjmov fyzických osôb* pridaním genitívnej väzby adjektíva a substantíva. V našom daňovom systéme rozlišujeme medzi *daňou z príjmov fyzických osôb* a *daňou z príjmov právnických osôb*, samotný výraz *daň z príjmov* sa nepoužíva, vždy je bližšie špecifikovaný, napr. *daň z príjmov zo závislej činnosti*. Avšak v angličtine sa *daň z príjmov právnických osôb* prekladá ako *corporate tax*.

Doslovný preklad nie je možné niekedy uplatniť. V prípade, že v druhom jazyku chýbajú rovnaké jazykové prostriedky, dochádza k zámene jednoduchej ekvivalentnosti za funkčnú ekvivalentnosť. Ide o preklad jedného významu, ale inými prostriedkami, aké boli použité vo východiskovom texte. Napríklad: *fuel costs* – *náklady na spotrebované pohonné látky*; *bereavement allowance* – *príspevok za stratu blízkej osoby*; *self employment* – *samostatne zárobková činnosť*. Keby sme pri slovnom výraze *pension pot* použili doslovný preklad, výsledný efekt by bol nezmyselný – „*dôchodkový hrniec*“, a tak sme *pot* substituovali so slovenským zaužívaným ekvivalentom *účet*; výsledný efekt znel *dôchodkový účet*. Takisto aj pri termíne *National Insurance* sme neuplatnili doslovný preklad, ktorý by znel „*národné poistenie*“, ale adekvátne sme použili vhodný variant zaužívaný v našom systéme, tzv. *sociálne poistenie*.

2. 4 Kalkovanie

Na druhej strane doslovný preklad, tzv. kalkovanie, sme uplatnili napr. pri slovných spojeniach: *tax year* – *zdaňovacie obdobie*; *tax code* – *daňový kód*; *tax evasion* – *daňový únik*; *maternity allowance* – *materský príspevok*, kde sme nenarušili sémantické normy cieľového jazyka a výsledný text je zrozumiteľný.

Pri niektorých slovných spojeniach sme použili opisnú formu, keďže neexistoval vhodný ekvivalent v cieľovom jazyku, opisom sme vysvetlili neznámy význam. Napr.: *free TV licence for over-75s* – *oslobodenie od platenia koncesionárskeho poplatku za TV pre osoby staršie ako 75 rokov*; *Self Assessment tax returns* – *Self Assessment daňové priznanie, daňovník si sám vypočíta daň a podá daňové priznanie*; *Pay As You Earn (PAYE)* – *odvod dane z príjmov vyberanej zrážkou/plať, ako zarábaš*; *Self Assessment bill* – *vlastnoručne vypočítaný daňový výmer*.

2. 5 Expanzia vs. redukcia

Ďalším charakteristickým postupom pri preklade bola expanzia, ktorá sa použila na zvýraznenie explicitnosti použitím viacerých slovných konštituentov, napr.: *winter fuel payments and Christmas bonus* – *príspevok na zimné palivo a mimoriadny vianočný plat zamestnancov*; *severe disablement allowance* – *príspevok za ťažké zdravotné postihnutie/invaliditu*; *profits from self employment* – *zisk z podnikania a inej samostatne zárobkovej činnosti*; *tax relief at source* – *úľava na dani v mieste pôvodu*.

Opačným prekladateľským postupom bola redukcia, ktorú sme aplikovali pri nasledujúcich príkladoch: *direct debit* – *inkaso*; *mileage allowance* – *míľovné*; *flat rate deduction* – *paušálny odpočet*; *sick leave* – *praceneschopnosť*. V tomto postupe sme znížili počet slovných konštituentov a použili uzuálne výrazy z nášho systému, ktoré sú nám blízke a zrozumiteľné.

Čo sa týka skratiek vo východiskovom jazyku, pre lepšie zorientovanie sa daňovníka v daňovom systéme UK sú jednotlivé slová zo skratky preložené v cieľovom jazyku a skratka je ponechaná v pôvodnom jazyku, kde sa nepoužijú iniciály preložených slov. Uvádzame v nasledujúcich príkladoch: *uncrystallised funds pension lump sums (UFPLS)* – *nevykryštalizované jednorazové sumy penzijných fondov (UFPLS)*; *save as you earn (SAYE)* – *šetri, ako zarábaš (SAYE)*; *enterprise management incentives (EMIs)* – *stimulačné podnikové*

riadenie/zvláštna odmena podnikového riadenia (EMIs); Individual Savings Accounts (ISAs) – osobné sporiace účty (ISAs).

3. Záver

Pokúsili sme sa priblížiť rozdiely v terminológii v dvoch odlišných daňových systémoch, ktoré pomôžu daňovníkom poberajúcim príjmy v UK pri vyrovnaní dane a uplatnení odpočítateľných položiek na zníženie základu dane a následne pri žiadaní o vrátenie vzniknutého preplatku na dani alebo vyplatení vzniknutého nedoplatku na dani. Tým, že sme poskytli preklad odborných termínov v oblasti daňovníctva, uľahčili sme prácu prekladateľov v danej oblasti.

Zároveň sme sa snažili vysvetliť podľa Schreiberovho modelu prekladateľské postupy pri neznámych výrazoch prebratých z anglickej terminológie. Pri viacslovných pomenovaniach sme sa zaoberali nielen slovnodruhovým, vetnočlenským posunom, ale aj posunom jednotiek. Pri preklade nominálnych fráz nastal posun anglickej premodifikácie do slovenskej postmodifikácie nominálnych fráz, ktorý bol vyjadrený pomocou pádov a predložiek. Dospeli sme k záveru, že substantívne výrazy v právnom jazyku nerozlišujú číslo, t. j. plurál v angličtine je vyjadrený v slovenskom jazyku v singulári.

Čo sa týka ekvivalencie, uplatnili sme tvrdenie K. Bareša (1977), že pri preklade odborného textu z anglického jazyka do slovenského jazyka nie je možné dosiahnuť formálnu ekvivalenciu, keďže obidva jazyky nemajú identickú jazykovú formu, ktorá je iba nositeľom významu, a „preto ju treba nahradiť v cieľovom jazyku formou inou“ (Bareš, 1977, s. 110). Obdobne sme postupovali aj pri kalkoch. Termíny spojené s odborom daňovníctva sa v slovenčine nevyskytujú, vzhľadom na to, že v obidvoch krajinách existujú rozdielne daňové systémy. V tomto prípade sa terminológia dotvorila, čo znamená, že sa termíny doslovne preložili z východiskového jazyka do cieľového jazyka. Pokiaľ ide o rozdielnosti jazykov, obidva jazyky majú odlišné gramatické zákonitosti. Z tohto hľadiska bola veľmi nízka pravdepodobnosť, že nastane gramatická zhoda originálu a prekladu.

V budúcnosti by sme porovnaním vzťahov medzi pojmami, pojmových štruktúr v odborných textoch a ich funkcií v texte z cieľového daňového systému získali obraz o miere ekvivalencie a nahraditeľnosti jednotlivých termínov z oboch systémov. Pojmová konštrukcia primárnych dokumentov by do značnej miery uľahčila proces stanovenia ekvivalencie medzi daňovými pojmami z oboch daňových systémov, a potom aj proces voľby vhodného ekvivalentu. Tým by sme získali obraz o postavení odborného termínu v systéme a o jeho prípadných vzťahoch s inými termínmi. Domnievame sa, že práve tieto informácie pomôžu riešiť daný prekladateľský problém v konkrétnom kontexte.

Anglická verzia	Slovenská verzia
annual allowance	ročná nezdaniteľná suma
annual investment allowance	ročný kapitálový príspevok
annuity	renta
apply for tax credits	žiadať o daňový dobropis
attendance allowance	príspevok na ošetrovateľskú službu pre invalidov
benefits from a job	príspevky od zamestnávateľa
benefits in kind	príspevky v naturáliách
bereavement allowance	príspevok za stratu blízkej osoby
blind person's allowance	nezdaniteľná suma pre nevidiacich
bursaries	štipendium

bonuses	bonusy
capital gains tax	daň z kapitálových ziskov
capped drawdown fund	obmedzený čerpací fond
carer's allowance	opatrovateľský príspevok
cash advances	záloha v hotovosti
cash from defined contribution schemes	výber hotovosti z obmedzených príspevkových schém
cash in hand wage payments	platba mzdy v hotovosti
certificate of age exception	certifikát vekovej výnimky
child benefit	prídavky na deti
child tax credit	štátna dávka pre deti
childcare support	podpora na starostlivosť o deti
childcare vouchers	poukaz na starostlivosť o deti
Christmas parties	vianočná oslava
claim back overpaid tax	žiadať o vrátenie preplatku na dani
Code of Best Practice on tips	kódex osvedčených postupov pri prepitnom
company benefits	nepriame výhody poskytované zamestnancom
company cars	firemné auto
company pension	firemná penzia
company share option plans	programy spoločenských podielových opcií
declare cash in hand pay	priznať platbu v hotovosti
defined benefit pension scheme	obmedzený dávkový dôchodkový systém
defined contribution pension scheme	obmedzený príspevkový dôchodkový systém
direct debit	inkaso
disability living allowance	invalidná podpora
dividends from company shares	dividendy z firemných podielov
dividend shares	akcie z dividend
early retirement	predčasný odchod do dôchodku
employee share schemes	systém výhodného nákupu akcií pre zamestnancov
employee shareholder	zamestnanecký akcionár
employee shareholder shares	zamestnanecký majiteľ akcií
employment and support allowance (contribution based)	zamestnanecký a podporný príspevok (vychádzajúci z príspevku)
enterprise management incentives (EMIs)	EMIs – stimulačné podnikové riadenie/zvláštna odmena podnikového riadenia
flat rate deduction	paušálny odpočet
fraud	podvod
free shares	bezplatné akcie
free TV licence for over-75s	oslobodenie od platenia koncesionárskeho poplatku za TV pre osoby staršie ako 75 rokov
fuel costs	náklady na spotrebované pohonné látky
guardian's allowance	príspevok na opatrovníka

housing benefit	príspevok na bývanie
incapacity benefit (from the 29th week you get it)	príspevok pre ľudí so zníženou pracovnou schopnosťou (od 29. týždňa poberania)
income from a trust	príjmy z fondov
income from employment	príjem zo zamestnania/ závislej činnosti
income from tax-exempt accounts	príjmy z účtov od dane oslobodené
income support	štátna sociálna podpora/vyrovňavací príspevok v nezamestnanosti
income tax	daň z príjmu fyzickej osoby (FO)
income tax allowances	nezdaniateľné sumy
Individual Savings Accounts (ISAs)	osobné sporiace účty
industrial injuries benefit	príspevok za pracovný úraz
inheritance tax	dedičská daň
interest-free loans	bezúročné pôžičky
interest on savings	úroky z úspor
jobseeker's allowance	príspevok pre uchádzača o zamestnanie
life annuity	doživotná renta
lifetime allowance	celoživotná nezdaniateľná suma
lifetime allowance protection	poistenie celoživotnej nezdaniateľnej sumy
lifetime allowance enhancement factor	rozšírený faktor celoživotnej nezdaniateľnej sumy
living accommodation	užívanie ubytovania
lump-sum bereavement payments	príspevok vo forme jednorazovej sumy za bolestnú stratu/úmrť blízkej osoby
lump sums from defined benefit schemes	jednorazové sumy z obmedzených dávkových schém
maintenance loans	pôžička na živobytie
maintenance payments	platenie výživného
maintenance payments relief	úľava za platenie na výživné
marriage allowance	nezdaniateľná suma na manželov
married couple's allowance	nezdaniateľná suma na manželský pár
matching shares	zodpovedajúce akcie
maternity allowance	materský príspevok
medical insurance	zdravotné poistenie
mileage allowance	míľovné
mileage allowance relief	náhrada cestovných výdavkov
National Insurance	sociálne poistenie
National Insurance contributions	príspevky sociálneho poistenia
National Lottery wins	výhra v národnej lotérii
National Minimum Wage	národná minimálna mzda
National Savings Certificates	certifikáty štátnej sporiteľne
parental leave	rodičovská dovolenka

partnership shares	partnerské akcie
Pay As You Earn (PAYE)	odvod dane z príjmov vyberanej zrážkou/plať ako zarábaš
payable order	príkaz na úhradu
payroll records	záznamy výplatných pások
payslips	výplatné pásky
pension	dôchodok/penzia
pension annuity	ročný dôchodok
pension credit	príspevok do penzie /výslužné
pensions paid by the Industrial Death Benefit scheme	príspevky zaplatené podľa dávkovej schémy za smrť z povolania/pracovný úraz alebo chorobu z povolania s následkom smrti
pension pot	dôchodkový účet
pension provider	poskytovateľ dôchodku
pensioner bonds	penzijné dlhopisy
personal pension	osobná penzia
pre-tax wages	nezdanená mzda
premium bond	štátne obligácie
private pension	osobný dôchodok
profits from self-employment	zisk z podnikania a inej samostatne zárobkovej činnosti
rental income	príjmy z prenájmu
report cash in hand pay	oznámiť platbu v hotovosti
retirement annuities	starobný dôchodok
save as you earn (SAYE)	SAYE – šetri, ako zarábaš
Self Assessment bill	vlastnoručne vypočítaný daňový výmer
Self Assessment tax returns	Self Assessment daňové priznanie – daňovník si sám vypočíta daň a podá daňové priznanie
self employment	samostatne zárobková činnosť
severe disablement allowance	príspevok za ťažké zdravotné postihnutie/invaliditu
share incentive plans	akciové motivačné programy
sick leave	praceneschopnosť
stakeholder pensions	podielnícky dôchodok
state benefits	štátne sociálne dávky
state pension	štátne dávky/starobný dôchodok
taxable benefit	zdaniteľné výhody
taxable state benefits	zdaniteľné štátne sociálne dávky
tax bill	daňový výmer
tax code	daňový kód
tax deductions	odpočet dane
tax evasion	daňový únik
tax-free allowances	príspevky od dane oslobodené
tax-free state benefits	štátne sociálne dávky od dane oslobodené
tax overpayments	preplatky na dani

tax refund	vrátenie dane
tax reliefs	daňové úľavy
tax relief at source	úľava na dani v mieste pôvodu
tax underpayments	nedoplatky na dani
tax year	zdaňovacie obdobie
tips at work	obslužné, prepitné v práci
trivial commutation	bežné náhrady
tronc	zbierková kasička
troncmaster	majster kasy
tuition fee loans	pôžička na školné
uncrystallised funds pension lump sums (UFPLS)	nevykryštalizované jednorazové sumy penzijných fondov (UFPLS)
universal credit	všeobecný príspevok
untaxed income	nezdanený príjem
voluntary direct payment	dobrovoľná priama platba
war widow's pension	dôchodok pre vojnové vdovy
widow's pension	vdovský príspevok/dôchodok
widowed parent's allowance	príspevok pre ovdoveného rodiča
winter fuel payments and Christmas bonus	príspevok na zimné palivo a mimoriadny vianočný plat zamestnancov
working tax credit	štátna (sociálna) dávka pre pracujúcich
workplace pensions	zamestnanecký dôchodok
young person's bridging allowance	príspevok mladým na preklenutie

Literatúra:

- Anglicko-slovenský slovník [online]. [citované: 2015-10-19]. Dostupné na: <http://slovníky.lingea.sk/anglicko-slovensky>
- BÁZLIK, Miroslav – AMBRUS, Patrik: A grammar of legal English. Bratislava: Iura Edition 2008.
- CATFORD, John C.: A linguistic theory of translation. Oxford: Oxford University Press 1965.
- FRONEK, Josef: Velký anglicko-český slovník. Praha: Leda 2006.
- GIBOVÁ, Klaudia: O preklade anglických právnych textov EÚ. Lingvisticko-translatologická analýza. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2010.
- HM Revenue & Customs, Income Tax [online]. [citované: 2015-09-29]. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>
- HREHOVČÍK, Teodor: Prekladateľské minimum. Bratislava: Iris 2006.
- JANKOVSKÁ, Anežka et al.: Finančný slovník výkladový. Bratislava: Iura Edition 2012.
- POPOVIČ, Anton (Ed.): Preklad odborného textu. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1977.
- TOMÁŠEK, Michal: Překlad v právní praxi. Praha: Linde 1998.

Summary

The English-Slovak glossary of tax income terms for taxpayers in the United Kingdom

The present paper The English-Slovak glossary of tax income terms for taxpayers in the UK points to differences between the English and the Slovak terminology of tax income terms. The glossary list contains English terms of tax income and their translation into Slovak language. In addition the text focuses on translation procedures used in the translation of specialized terminology, namely transposition, reduction, expansion and description.